

РОЗШИРЕНЕ ЗАСІДАННЯ КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

18 березня 2014 р. відбулося розширене засідання колегії Укрдержархіву, на якому обговорено підсумки роботи архівних установ та установ страхового фонду документації у 2013 році та їх завдання на 2014 рік.

Учасники засідання заслухали доповідь Голови Державної архівної служби України О. П. Гінзбург.

Співдоповідачами виступили директор Державного архіву Київської області С. А. Каменєва, заступник директора ЦДІАЛ України О. Ю. Стефаник, директор НДІ мікрографії С. М. Бобрицький, голова Профспілки працівників державних установ України Т. В. Нікітіна.

Про стан усунення недоліків, виявлених під час перевірок діяльності ЦДНТА України, проінформував директор цього архіву Є. В. Семенов.

Наступна частина підсумкового засідання була присвячена нагородженню працівників архівних установ та спеціальних установ страхового фонду документації (СФД).

За результатами рейтингу спеціальних установ страхового фонду документації (за найкращі показники якості виготовлення документів страхового фонду у 2013 році) дипломом I ступеня нагороджено Північний регіональний центр СФД, дипломом II ступеня – Північно-східний регіональний центр СФД, дипломом III ступеня – Південний регіональний центр СФД.

За підсумками виробничої та фінансово-господарської діяльності у 2013 році нагороджено: Донбаський регіональний центр СФД дипломом I ступеня, Північно-східний регіональний центр СФД дипломом II ступеня, Південно-східний регіональний центр СФД Дипломом III ступеня.

За результатами конкурсу науково-методичних та науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії та конкурсу наукових праць імені Василя Веретенникова у галузі архівознавства, археографії і документознавства народжено:

дипломом I ступеня – заступника директора ЦДАВО України О. Б. Берковську та колишнього головного спеціаліста сектора використання інформації ЦДЕА України О. В. Загороднього за підготовку методичних рекомендацій “Доступ державних архівів до електронних

документів, що знаходяться на зберіганні у Центральному державному електронному архіві України”;

дипломом II ступеня – завідувача сектора науково-технічної інформації науково-інформаційного відділу УНДІАСД Р. В. Романовського за підготовку методичних рекомендацій “Вимоги до підготовки довідкових архівно-археографічних видань”;

дипломом III ступеня – наукового співробітника відділу інформаційних технологій В. В. Галатирия та начальника відділу інформаційних технологій Державного архіву Хмельницької області Ю. В. Олійника за підготовку макету обласної пересувної історико-документальної виставки “Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.”, з науково-довідковим виданням “Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) або Поділля очима солдатів вермахту”.

За підготовку наукового видання “Війна 1914–1917 рр. Із особистого альбому генерала графа Ф. А. Келлера” премією імені Василя Веретенникова у номінації “археографія, архівна евристика” нагороджено директора Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного Н. О. Топішко та заступника директора Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного Т. О. Ємельянову.

ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ О. П. ГІНЗБУРГ

“Підсумки роботи Державної архівної служби України, архівних установ та установ СФД у 2013 році та їх завдання на 2014 рік”

Шановні члени колегії та учасники засідання!

Гуманітарна безпека України є невід’ємною складовою національної безпеки держави.

У стратегії Національної безпеки України зазначається, що стратегічними пріоритетами політики національної безпеки є досягнення національної єдності та консолідації суспільства шляхом подолання як об’єктивних, так і штучних суперечностей соціокультурного, конфесійного, етнічного, мовного, міжрегіонального та регіонального характеру на основі безумовного дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина.

У цьому контексті важливим чинником консолідації українського суспільства є формування історичної пам’яті української нації, активізація дослідження і популяризації історичного минулого держави.

Невід’ємною складовою загальних процесів є робота спеціалістів архівної системи та системи страхового фонду документації, що забезпечують формування та збереження національної спадщини.

Протягом 2013 року продовжувалося реформування органів виконавчої влади різних рівнів, що відбилося на **зміні правового статусу** місцевих архівних установ.

Так, у 2013 році у низовій ланці деяких регіонів необґрунтовано, всупереч Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”, змінено організаційно-правовий статус архівних відділів райдержадміністрацій із відділу на сектор та навіть перетворено на посади головних спеціалістів апарату райдержадміністрації.

Такі факти зафіксовано у Запорізькій, Донецькій, Кіровоградській, Вінницькій, Луганській, Миколаївській, Полтавській, Черкаській областях.

Ще однією проблемою залишається організація єдиної системи архівних установ для централізованого тимчасового зберігання архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду (**трудо-вих архівів**).

Станом на 01.01.2014 в Україні функціонує майже 2 тис. трудових архівів, переважну більшість із них (74%) складають архіви, створені при сільських та селищних радах.

Статус юридичної особи мають лише 311 трудових архівів, що складає 16% від їх загальної кількості.

Протягом 2013 року створено 590 трудових архівів. Найбільшу їх кількість – 374 архіви при сільських та селищних радах – створено у Львівській області.

Кількість штатних одиниць у трудових архівах у минулому році збільшилася на 200 і становить 1 150 штатних одиниць.

Порівняно з минулим роком площа архівосховищ, які займають трудові архіви, збільшилися на 4 тис. м² і складає 44,5 тис. м².

Трудові архіви зберігають понад 75 тисяч одиниць тимчасового зберігання та понад 5 млн. одиниць зберігання з особового складу. Загальна кількість документів, що зберігають трудові архіви, порівняно з минулим роком збільшилась майже на 500 тис. одиниць зберігання.

Кількість запитів із соціально-правових питань, виконаних за рік, збільшилась більш ніж на 38 тисяч і становить майже 332 тисячі.

Водночас, за останній рік ліквідовано 59 трудових архівів в Автономній Республіці Крим, у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Луганській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях.

Усупереч Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” ліквідовано не лише трудові архіви, створені при районних радах, але й трудові архіви, створені при міських, сільських та селищних радах, кількість яких сягає 68% від усієї кількості ліквідованих трудових архівів.

Протягом 2013 року здійснювалися заходи із **вдосконалення законодавчої бази** діяльності архівних установ та установ системи СФД.

Проводилася робота щодо перегляду нормативно-правових актів у сфері архівної справи і діловодства з метою приведення їх у відповідність до актів законодавства, скасування застарілих актів і таких, що не відповідають новим умовам соціально-економічного розвитку України. За результатами роботи Комісії Укрдержархіву з перегляду нормативно-правових актів у сфері архівної справи і діловодства, з метою приведення нормативно-правових актів у відповідність до чинного законодавства, було розроблено 2 законопроекти, 6 проектів постанов Кабінету Міністрів України та 22 проекти наказів. Приведено у відповідність до вимог чинного законодавства 15 наказів.

На виконання орієнтовного плану законопроектних робіт на 2013 рік для забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду, які надаються у користування поза архівними установами, Укрдержархівом розроблено проект Закону України “Про внесення змін до статті 6 Закону України “Про страхування”. Зазначений законопроект 3 жовтня 2013 року внесено на розгляд Верховної Ради України.

Крім того, з метою удосконалення механізму правового регулювання у сфері страхового фонду документації, розроблено проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд

документації України”. Зазначений законопроект знаходиться на розгляді у Міністерстві юстиції.

Проведено роботу щодо обліку, підтримання у контрольному стані міжнародних договорів. На веб-порталі Укрдержархіву у рубриці “Міжнародні контакти” розміщено Перелік міжнародних договорів міжвідомчого характеру, який налічує 29 діючих угод про співробітництво, 2 Протоколи про спільні проекти, 3 Меморандуми про співробітництво.

Нормативну базу Укрдержархіву розміщено на веб-порталі у рубриці “Нормативна база”.

У 2013 році пріоритетами у діяльності Державної архівної служби України були:

- удосконалення нормативно-методичного забезпечення контролю за станом діловодства, експертизою цінності та збереженням архівних документів на підприємствах, в установах, організаціях, що є джерелами формування Національного архівного фонду;
- забезпечення гарантованої збереженості документів Національного архівного фонду та повноцінного функціонування системи страхового фонду документації;
- розширення доступу до архівної інформації, створення електронних архівів, упровадження електронного документообігу.

У 2013 році ми наблизилися до вирішення проблем, які протягом десяти років не вдавалося розв’язати, зокрема забезпечення належними приміщеннями державних архівів: ЦДНТА, держархівів Одеської та Чернігівської областей, що розміщуються у культових будівлях у містах Харкові, Одесі та Ніжині.

На виконання доручення Президента України від 28 лютого 2013 року щодо надання архівним установам у містах Харкові, Одесі та Ніжині, інших належних приміщень шляхом передачі їм будівель колишніх військових містечок, за пропозицією Державної архівної служби Міністерством оборони розроблено проект розпорядження Кабінету Міністрів України “Про передачу нерухомого військового майна”, який погоджено усіма заінтересованими органами.

Проте, після тривалого опрацювання у Секретаріаті Кабінету Міністрів України проект так і не був винесений на розгляд Уряду, а натомість був направлений для погодження з додатково визначеними органами влади. Ми продовжуємо працювати над позитивним завершенням цього питання.

Протягом 2013 року здійснено заходи з корегування кошторисної вартості проекту розбудови та реконструкції комплексу споруд центральних державних архівів України. Наприкінці року отримано позитивний висновок Укрдержбудекспертизи, що є підставою для подання на затвердження скоригованого проекту будівництва.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 № 187 “Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки” було здійснено заходи щодо залучення фінансування заходів із реконструкції під гарантії держави. Пакет документів щодо проекту соціально-економічного розвитку пройшов захист на всіх відповідних інстанціях, проте був залишений без розгляду Фінансово-кредитною радою при Кабінеті Міністрів України.

Протягом минулого року здійснювалася робота з будівництва нового приміщення Державного архіву Тернопільської області. Управлінням капітального будівництва Тернопільської обласної державної адміністрації – розпорядником коштів, освоєно 5,7 млн. грн.

Умови зберігання архівних документів шляхом заміни або надання додаткових приміщень поліпшили 44 архівні відділи райдержадміністрацій і міських рад. Відремонтовано частину площ у 70 архівних приміщеннях.

Додатково встановлене стелажне обладнання дозволило збільшити довжину стелажних полиць в архівосховищах архівних установ на понад 4 тис. погонних метра.

Архівними установами вжито заходів щодо посилення охоронного та протипожежного режимів, зокрема забезпечення позавідомчої охорони, встановлення та забезпечення роботи охоронної та пожежної сигналізацій, систем пожежогасіння та відеоспостереження.

У 2013 році у 32 архівних установах встановлено або відремонтовано охоронну сигналізацію. У 33 архівних установах встановлено або відремонтовано пожежну сигналізацію. Встановлено автоматичну систему пожежогасіння у 2 архівних відділах міських рад.

У минулому році приділялася значна увага обліку фондів і документів НАФ, що зберігаються в архівних установах.

Пріоритетним напрямком роботи державних архівів залишається перевірка наявності та стану документів НАФ. Цей показник у 2013 році перевиконано по Україні й становить понад 3 млн. одиниць зберігання.

Протягом 2013 року архівними установами відреставровано 228 тис. аркушів, відремонтовано понад 1 млн. аркушів документів із паперовою основою.

Незважаючи на деякі позитивні зрушення, спрямовані на покращення умов зберігання документів НАФ, загострюється проблема зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ, забезпечення їх придатними для зберігання приміщеннями.

Кількість державних архівних установ, які вичерпали резерви площ для комплектування документами або впритул наблизилися до граничної межі, з кожним роком збільшується і вже налічує 27 установ.

Вже багато років залишаються невирішеними такі питання:

- продовження реконструкції комплексу споруд центральних державних архівних установ України у м. Києві;
- розміщення чотирьох центральних державних архівів (ЦДАМЛМ, ЦДАЛ, ЦДНТА, ЦДАЗУ) у власних приміщеннях;
- переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель;
- переміщення документів НАФ Державного архіву Чернігівської області з культових будівель у м. Ніжині, у яких немає можливості забезпечити належні умови зберігання документів;
- завершення будівництва приміщень для державних архівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя;
- завершення облаштування будівлі “Закарпаткнига”, переданої в оперативне управління Державного архіву Закарпатської області;
- виділення Державному архіву Хмельницької області приміщення та додаткової штатної чисельності для розгортання роботи центру реставрації документів НАФ, які постраждали внаслідок пожежі 2003 року.

Проблемою, що потребує особливої уваги, є недостатнє фінансування архівів на послуги державної охорони.

Заходи щодо дотримання пожежної безпеки в архівних установах, що передбачені Державною цільовою соціальною програмою забезпечення пожежної безпеки на 2012-2015 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 року № 590, профінансовані у 2013 році лише на 1 % від потреби.

Гострою залишається потреба в оснащенні архівосховищ сучасними системами вентиляції і кондиціонування повітря, новітніми технічними засобами для дезинсекції, дезинфекції документів.

Протягом багатьох років недостатніми темпами проводяться роботи зі створення страхового фонду документів НАФ та фонду користування, зокрема переведення інформації на інші носії з метою її збереження у разі втрати або пошкодження оригіналів та з відновлення згасаючих текстів, а також реставрація документів. Відсутність у архівних установах ресурсів для оцифрування документів НАФ, сучасного обладнання для приймання та зберігання електронних документів не дасть можливість забезпечувати збереження електронних архівних документів, а також надавати послуги громадянам та суспільству в електронному вигляді.

Таким чином, стан матеріально-технічної бази архівних установ та фізичний стан значної кількості документів НАФ постійно погіршується, що спричинено недостатнім фінансуванням архівної сфери, – і сьо-

годні це є причиною, без перебільшення, екстремальних умов, у яких перебувають документи НАФ і відповідальні за них архівісти.

У 2013 році вжито заходи щодо **поповнення Національного архівного фонду** документами, що всебічно відбивають усі аспекти життя суспільства. На постійне зберігання надійшло понад 472 тис. одиниць зберігання різних видів документів, що перевищує планові показники 27%. Найкращі показники з приймання управлінської документації в ЦДАВО, державних архівах Івано-Франківської, Запорізької, Донецької, Чернівецької областей.

Значну роботу провели експертно-перевірні комісії державних архівів. Так, протягом 2013 року вони схвалили описи справ управлінської документації на 619 тисяч одиниць зберігання, погодили описи справ із кадрових питань (особового складу) на 454 тисячі одиниць зберігання.

Експертні комісії всіх рівнів з 2013 року керуються новим Переліком типових документів, що створюються під час діяльності державних органів влади та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, на підставі якого здійснюється експертиза цінності документів. У минулому році експертно-перевірними комісіями державних архівів погоджено майже 19 тис. номенклатур справ, складених на підставі цього Переліку.

Забезпеченню збереженості соціально значущих документів сприяло видання у минулому році “Переліку видів документів, пов’язаних із забезпеченням соціального захисту громадян, що мають надходити до архівних установ у разі ліквідації підприємств, установ, організацій, які не належать до джерел формування Національного архівного фонду”.

Є позитивні тенденції щодо покращення організації діловодства в установах. Так, після прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242 “Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади” протягом 2012-2013 років активізувалася підготовка центральними органами виконавчої влади типових інструкцій із діловодства для однорідних за характером діяльності підприємств, установ, організацій, що належать до сфери їх управління. Так, Укрдержархівом погоджено 21 типову інструкцію з діловодства, з них 5 – у 2013 році.

Державні архіви та архівні відділи міських рад здійснюють контроль за станом діловодства та архівної справи в установах – джерелах формування НАФ. Протягом року проведено понад 7 тисяч перевірок, серед них 3 тисячі комплексних.

Разом із цим, у сфері формування Національного архівного фонду, як і в минулі роки, багато невирішених питань. Незважаючи на рішення підсумкової колегії минулого року щодо забезпечення приймання

на постійне зберігання документів НАФ, що зберігаються понад установлені роки в архівних підрозділах підприємств, установ, організацій, ситуація погіршилася.

Так, в архівних підрозділах юридичних осіб-джерел комплектування державних архівних установ, архівних відділів міських рад цей показник збільшився на один відсоток. Проте, у зв'язку з урахуванням у звітній документації за 2013 рік відомостей, наданих Інститутом архівознавства Національної бібліотеки України ім. Вернадського та галузевими державними архівами, які раніше не звітувалися Укрдержархіву, загальна кількість справ, що зберігаються понад установлені роки в архівних підрозділах, збільшилася на 25 відсотків і складає майже 2 мільйони 311 тисяч одиниць зберігання.

Через відсутність вільних площ в архівосховищах майже не комплектуються державні архіви Херсонської, Закарпатської областей, міст Києва та Севастополя.

Державним архівам та архівним відділам міських рад слід більше уваги приділяти роботі із джерелами формування Національного архівного фонду, зокрема веденню їх обліку на підставі відповідних списків, оскільки не завжди забезпечується повнота списків та внесення відповідних змін до них.

Необхідно посилити контроль за своєчасним упорядкуванням документів в установах-джерелах формування НАФ. Так, лише 64 відсотків установ-джерел формування НАФ описали документи за встановлені роки та схвалили описи справ (*слайд № 6*). Є випадки, коли документи не описані за 15 і більше років. Це створює загрозу втрати документів НАФ.

Окрім того, на виконання розпоряджень Кабінету Міністрів України, спрямованих на впровадження "електронного врядування" та електронного документообігу, архівним установам необхідно протягом 2014-2015 років організувати та проконтролювати в органах виконавчої влади упорядкування паперових документів за встановлені роки для здійснення поступового переходу на електронний документообіг з метою забезпечення у подальшому одночасного описування електронних та паперових документів.

Повільно здійснюється підготовка центральними органами виконавчої влади та іншими центральними установами галузевих переліків документів зі строками зберігання, примірних і типових номенклатур справ для однорідних за характером діяльності підвідомчих підприємств, установ, організацій.

Таке становище ускладнює проведення експертизи цінності галузевої специфічної документації та її відбір на постійне зберігання.

Трапляються непоодинокі випадки, коли деякі міністерства видали галузеві переліки, типові інструкції з діловодства без їх погодження з

Укрдержархівом, що суперечить законодавству. Ми змушені були ініціювати скасування таких нормативних документів.

Протягом року Укрдержархівом було підготовлено та узгоджено із зацікавленими органами виконавчої влади три проекти постанов Кабінету Міністрів України, спрямованих на унормування певних питань діловодства в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах, організаціях, а також дуже важливий документ – проект наказу Міністерства юстиції “Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання”. Цей Порядок регулює питання організації електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, а також експертизи, описування і зберігання електронних документів. На жаль, ці нормативно-правові акти, у тому числі зазначений Порядок, з різних причин досі не прийнято. Зараз вони знаходяться в Міністерстві юстиції.

Нині для державних архівів стає надзвичайно актуальною проблема прийняття електронних документів на постійне зберігання. Укрдержархівом разом із Центральним державним архівом електронних документів та нашим галузевим науково-дослідним інститутом ужито заходів щодо нормативно-методичного забезпечення роботи з електронними документами. Слід зазначити, що українські архівісти у цих питаннях є щонайпершими серед країн колишнього СРСР. Нашими дослідженнями цікавляться, наш досвід переймають архівісти інших країн.

Проте, на жаль, через відсутність належного фінансування архівні установи на сьогодні не забезпечені сучасним обладнанням для приймання на постійне зберігання електронних документів. Україна не вистачає фахівців з інформаційних технологій, які не залишаються працювати в архівній галузі через низьку заробітну плату.

Через брак фінансування протягом 2013 року значних зрушень не відбулося й у **сфері інформатизації архівної галузі**.

Кількість серверів у галузі складає 34 одиниці, 16 державних архівних установ взагалі не мають серверів. Кількість комп’ютерів збільшилась до 1056 одиниць або на 4,5 відсотків. Кількість комп’ютерів, об’єднаних у локальні мережі, зросла на 10 відсотків. Проте, загалом у локальні мережі об’єднано лише 75 відсотків комп’ютерів. Доступ до мережі Інтернет забезпечено з трохи більше ніж половини комп’ютерів, зростання цього показника за 2013 рік – 21 відсоток.

20 архівних установ виконали рішення колегії 2011 року щодо реєстрації сайтів в архівному домені України, 32 установи зареєстровані в урядовому домені.

Погіршилася ситуація з захистом веб-сайтів архівних установ. Протягом звітного року відбулось щонайменше чотири випадки компрометації сайтів державних архівів, що супроводжувалось несанкціонова-

ною зміною веб-сторінок, утратою керування сайтами з боку архівів, або зараженням веб-сайтів комп'ютерними вірусами, внаслідок чого сайти заражали комп'ютери відвідувачів і потрапляли в "чорні списки" пошукових серверів.

Засоби для регулювання доступу з робочих комп'ютерів до ресурсів мережі Інтернет, згідно із звітами, впроваджено лише в 11 архівних установах, співробітники решти установ використовують доступ до мережі абсолютно неконтрольовано, що призводить до зараження комп'ютерів вірусами й порушення елементарних вимог щодо захисту інформації.

Офіційний сайт ЦДАВО України з ресурсами, які є власністю держави, знаходиться на сервері за кордоном.

Значна кількість державних архівних установ продовжує користуватись безкоштовними сервісами електронної пошти, котрі не забезпечують захист інформації, що є власністю держави, і ситуація протягом року погіршилась.

У звітному році усі держархіви оцифровували довідковий апарат та архівні документи, однак різними темпами та з неоднаковою ефективністю. У галузі експлуатуються 14 книжкових сканерів, є можливість оцифровувати архівні ресурси, але постають питання організації процесів переведення архівних фондів в електронну форму, ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання інформації.

Сховища для зберігання електронної інформації мають лише 5 державних архівів: ЦДАК, ЦДКФФА, держархіви Волинської, Донецької та Київської областей. В інших державних архівах відсутні централізовані сховища даних для зберігання цифрових зображень. Це унеможливує ефективне використання вже наявної інформації та її захист від пошкодження або втрати внаслідок як помилок або несанкціонованих дій персоналу, так і технічних аварій.

Необхідно також ужити заходів щодо запобігання втраті інформаційного ресурсу шляхом організації зберігання усіх файлів на серверах та впровадження технологій захисту інформації в інформаційних системах, зокрема регулярного автоматичного страхового копіювання на надійні носії. На сьогодні лише в ЦДКФФА наявні засоби резервного копіювання інформації на магнітних стрічках. Також обов'язково повинні бути призначені особи, відповідальні за захист інформації.

Необхідно пам'ятати про обов'язковість побудови Комплексної системи захисту інформації в Укрдержархіві та архівних установах. Цю проблему слід вирішити якнайскоріше, оскільки будь-які архівні проекти повинні реалізовуватися із сертифікованим захистом інформації. Необхідно передбачити кошти на побудову КСЗІ в бюджетних запитах на 2015 рік.

Спеціалістами Укрдержархіву та ЦДЕА наприкінці 2013 року здійснено заходи з розробки електронної версії Центрального фондowego

каталогу та наповнення даними, отриманими в електронній формі від держаних архівів України. Ця база даних має стати першим етапом у створенні інформаційної системи “Архівні фонди України”, яка також потребуватиме відповідної системи захисту.

Також дуже гостро стоїть питання легалізації програмного забезпечення, і Уряд приділяє цьому все більшу увагу. Протягом 2014 року необхідно здійснити легалізацію усього програмного забезпечення, що використовується в архівній установі, зокрема й програм антивірусного захисту як для окремих комп’ютерів, так і для серверів, або замінити на аналоги, які не потребують ліцензування.

Отже, у 2014 році державним архівним установам належить приділити увагу побудові підвалин власних інформаційних систем як складових галузевої системи, зокрема впровадити сервери, завершити побудову локальних мереж і підключити до них усі комп’ютери, крім тих, де обробляється інформація з обмеженим доступом, та приділити особливу увагу питанням захисту інформації в усіх аспектах – від протидії несанкціонованому використанню, витоку службової інформації до запобігання незворотним утратам напрацьованих інформаційних ресурсів.

2013 рік у діяльності архівних установ характеризувався збільшенням показників у напрямку здійснення **інформаційної політики та проведення іміджевих заходів, активізацією співпраці із громадськістю.**

Минулого року архівними установами значно перевиконано всі планові показники з використання інформації документів НАФ.

Наприкінці року наказом Мін’юсту затверджено новий Порядок користування документами Національного архівного фонду України, що належать державі, територіальним громадам.

Майже до 414,5 тис. зростає кількість запитів, що надійшли протягом року на виконання до архівних установ. Було розглянуто понад 61 тис. тематичних, майже 34 тис. – за актами цивільного стану, близько 2 тис. – генеалогічних, майже 317,5 тис. – соціально-правового характеру.

Найбільше запитів соціально-правового характеру виконано ЦДАВО, ЦДАГО, ЦДАЛ, держархівами в Автономній Республіці Крим, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Івано-Франківської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей.

Серед архівних відділів райдержадміністрацій від 6 тис. до 15,3 тис. запитів соціально-правового характеру виконано архівними відділами Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Одеської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської областей; серед архівних відділів міськрад від 6 тис. до 21,4 тис. запитів виконано архів-

ними відділами міськрад Автономної Республіки Крим, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Сумської областей.

Традиційно перевиконано планові показники з підготовки виставок документів: загальна кількість виставок – 1 703 (на 12,5% більше, ніж минулого року), з яких 118 підготовлено центральними державними архівами, 482 – держархівами областей, м. Києва і Севастополя, 833 – архівними відділами райдержадміністрацій, 270 – архівними відділами міськрад. Найактивніше працювали в цьому напрямі ЦДАВО, ЦДІАК, ЦДКФФА, ЦДАЗУ, держархіви в Автономній Республіці Крим, Закарпатській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій областях.

Упродовж 2013 року в читальних залах архівних установ зареєстровано майже 25,5 тис. користувачів, у тому числі 1 363 іноземних користувачів, яким було видано для роботи 479 406 справ (на 10% більше, ніж минулого року).

За генеалогічною тематикою в читальних залах державних архівів працювало 3 408 дослідників (на 5% більше, ніж у 2012 році).

Слід відзначити участь Укрдержархіву та державних архівних установ у виконанні заходів із **вшанування знаменних та пам'ятних дат**, насамперед хід підготовки та результати проведеної роботи до 70-річчя звільнення столиці України – м. Києва від фашистських загарбників та 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка.

На виконання Указу Президента України від 19 жовтня 2012 року № 604 “Про заходи у зв'язку з відзначенням 70-ї річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років” затверджено План заходів Державної архівної служби та державних архівів на 2013–2015 роки щодо участі у підготовці та відзначенні цих історичних подій.

Було проведено прес-конференцію Укрдержархіву на тему “Оприлюднення документів про події Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років у науково-популярних та наукових виданнях, підготовлених державними архівними установами України”, відкрито виставку фото- та архівних документів “Документальні свідчення партизанської війни” до Дня партизанської слави. Особливістю цьогорічної експозиції став її міжнародний характер. До експозиції виставки увійшли разом із документами Центрального державного архіву громадських об'єднань України матеріали з фондів державних архівів Російської Федерації та Республіки Білорусь.

5 листопада 2013 року у Центральному державному архіві громадських об'єднань відкрито українсько-російську виставку документів і фотоматеріалів до 70-ї річниці визволення Києва від фашистських загарбників “Київ у полум'ї війни. До 70-ї річниці визволення столиці України від фашистських загарбників”. Експозиція виставки побудова-

на на основі маловідомих документів і фотоматеріалів із фондів восьми державних архівів України та Російської Федерації.

Триває підготовча робота до відзначення 70-річчя звільнення території України від фашистських загарбників, планується виставка фото- та архівних документів, до експозиції якої увійдуть документи центральних державних, обласних, м.м. Києва та Севастополя архівів, до участі також запрошено архівістів Білорусі та Росії.

Задля всебічного висвітлення та святкування 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка та на виконання низки розпорядчих документів Укрдержархівом затверджено наказ “Про участь державних архівних установ у заходах з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка”, розроблено та затверджено План заходів із підготовки виставки фото- та архівних документів до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка та круглого столу “Життя та творча спадщина Т. Г. Шевченка”.

Укрдержархівом передано Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки цифрові копії фото- та відеоматеріалів із фондів Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного та Російського державного архіву кінофотодокументів для використання при підготовці Всеукраїнського телевізійного Шевченківського уроку.

Також Укрдержархів та державні архівні установи активно співпрацювали з Національним центром “Мала Академія наук України” зі створення навчально-освітнього інтернет-порталу “Тарас Григорович Шевченко”.

В Укрінформі відбулася прес-конференція “Життя та діяльність Тараса Шевченка в архівних документах”, 27 лютого 2014 року відкрито виставку фото- та архівних документів до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка “На вічному шляху до Тараса”, в експозиції якої використано документи і матеріали 23 державних архівів України, Казахстану, Литви Польщі, Росії, Національного музею Тараса Шевченка та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка.

Відповідно до Плану спільних заходів Державної архівної служби України і Федерального архівного агентства на 2014–2016 роки передбачена публікація художнього альбому про Т. Г. Шевченка.

Серед виставкових проектів 2013 року ЗМІ та громадськістю також відзначено такі виставки міжнародного характеру, як: документальна виставка “Столиця України - м. Київ в архівних документах та матеріалах”, підготовленої за документами ЦДАВО, ЦДАМЛМ, ЦДІАК, ЦДКФФА, Держархіву м. Києва, що відбулася у м. Парижі в Українському культурно-інформаційному центрі при Посольстві України у Франції; спільну українсько-вірменську документальну виставку “Вірменські церкви Криму”, що відкрилася у Національному архіві Вірме-

нії; спільну українсько-російську виставку архівних документів “Одеса наприкінці XVIII – на початку XX ст.”, що відкрилася у приміщенні Одеського історико-красознавчого музею.

Делегації українських архівістів 2013 року взяли участь у роботі 2-го засідання українсько-китайської Підкомісії з питань співробітництва у сфері культури (Пекін, КНР), щорічної конференції Міжнародної ради архівів “Облік, прозорість та доступ до інформації” (Брюссель, Бельгія), щорічної тристоронньої зустрічі керівників державних архівних служб України, Росії та Білорусі за участі директорів архівних установ цих держав (Брест, Республіка Білорусь). Загалом за участі керівництва Укрдержархіву на виконання доручень Кабінету Міністрів України 2013 року відбулося 9 службових відряджень за кордон.

2013 року підписано Договір про співробітництво між Державною архівною службою України та Державними архівами Бельгії, Протокол про затвердження та План спільних заходів Державної архівної служби України і Федерального архівного агентства (Російська Федерація) на 2014–2016 роки, Угоду про співробітництво між Державною архівною службою України та Державним архівним управлінням Китайської Народної Республіки в архівній сфері, Угоду про співробітництво між Державною архівною службою України та Державним архівом Республіки Македонія.

Активною 2013 року була робота з громадськістю, проведено три спільних засідання Громадської та Науково-експертної рад при Укрдержархіві, на яких розглянуто 10 нормативно-правових актів, підготовлених працівниками Укрдержархіву, керівництво Державної архівної служби брало участь у 29 заходах за участі громадськості та засобів масової інформації (прес-конференції, інтерв'ю, брифінги, круглі столи, інші інформаційні заходи).

У 2013 році державні архівні установи підготували і провели 407 радіопередач (на 31 % більше від плану), 428 телепередач (на 164 % більше від плану), на сторінках періодичної преси опубліковано 1457 документальних публікації (на 39 % більше від плану). Також центральними держархівами та держархівами областей підготовлено 237 радіопередач, 357 телепередач, 489 публікацій у пресі.

Упродовж звітного періоду керівництво Укрдержархіву взяло участь у прес-конференціях, брифінгах, відкриттях документальних виставок, радіо- та телепередачах тощо.

Традиційною є участь керівництва у прямій телефонній лінії Кабінету Міністрів України, Голова Укрдержархіву О. П. Гінзбург узяла участь у телепрограмах “Соціальний статус” телеканалу “Тоніс”, “Про головне” телеканалу “Перший національний”, “Власний погляд” Парламентського телеканалу “Рада”; радіопередачах “Порядок денний” Першого каналу Українського радіо, “Відкрита студія” Національної

радіокомпанії України та дала інтерв'ю газетам “Урядовий кур’єр”, “Робоча газета” тощо.

Діяльність Укрдержархіву та державних архівних установ його системи висвітлювалась в ефірі телеканалів “Перший національний”, “Інтер”, “Тоніс”, “Культура”, “Київ”, БТБ, УТР.

Крім того, за підтримки Укрдержархіву, в ЦДАМЛМ продовжується робота з реалізації літературно-музичного проекту “Мистецькі зустрічі в архіві-музеї”, у рамках якого проводяться виступи відомих українських та зарубіжних музикантів-виконавців, творчі вечори письменників, художників та композиторів із залученням документальних матеріалів з фондів архіву.

Взаємодія установ СФД із засобами масової інформації та громадськими організаціями носить обмежений характер, що пояснюється специфікою їхньої діяльності. Основна форма інформування про їх діяльність – розміщення відповідної інформації на власному веб-сайті та публікація фахових статей у науково-технічних журналах, збірниках матеріалів наукових конференцій певної тематики.

Державна архівна служба, Державний департамент СФД та державні архівні установи її системи забезпечують розміщення і постійне оновлення на власних офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет публічної інформації, що перебуває у їх володінні, забезпечуючи таким чином доступ до публічної інформації громадськості, надання представникам громадськості інформаційних та інших послуг, проведення електронних консультацій із громадськістю.

Офіційний веб-портал Укрдержархіву забезпечує реалізацію інформаційної політики Державної архівної служби, Державного департаменту СФД та державних архівних установ, оперативно оприлюднює рішення керівництва Укрдержархіву щодо найважливіших питань функціонування та розвитку архівної сфери. Станом на кінець грудня 2013 року обсяг інформації на офіційному веб-порталі збільшився з 18 ГБ (2012 рік) до 28 ГБ, кількість відвідувачів на добу залишилася на рівні 2012 року до 3 тисяч. Кількість відвідувань за рік у поточному році становить 926.317 відвідувань, що на 9 тисяч більше ніж минулого року. Громадяни України становлять близько 75% усіх відвідувачів офіційного веб-порталу, що дорівнює показнику за 2012 рік. Решта – представники понад 120 держав світу.

Упродовж 2013 року значно покращились показники наявності інформації офіційних веб-сайтів державних архівних установ. Найвищі показники в УНДІАСД, ЦДКФФА, ЦДНТА, ЦДАМЛМ, ЦДАЗУ, ЦДЕА, держархівах АР Крим, Волинської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей, м. Києва.

Підготовка державними архівними установами збірників документів, наукових розвідок, монографій, біографічних та довідкових видань була спрямована на виконання Перспективного плану **науково-видавничої роботи** на 2009–2013 рр. та Програми підготовки архівних довідників на 2011–2013 рр.

У 2013 році відбулося 4 засідання Науково-видавничої ради при Укрдержархіві, на яких розглянуто та рекомендовано до друку довідкові видання та збірники документів, підготовлені УНДІАСД, ЦДАВО, ЦДАМЛМ, держархівів Житомирської, Івано-Франківської, Херсонської, Чернівецької областей.

В електронному вигляді на офіційному веб-сайті УНДІАСД представлено довідники: “Реєстр розсекречених архівних фондів України (ЦДАВО України): міжархівний довідник. Т. 2. Кн. 1”, “Реєстр розсекречених архівних фондів України (фонди розсекречені в 2004–2010 рр.): міжархівний довідник” та “Архівна україніка у федеральних архівах Росії: реєстр архівних фондів”.

Серед довідників, що вийшли друком у 2013 році, слід відзначити: “Державний архів Запорізької області: анований реєстр. Фонди до радянського періоду. Т. 1”, “Державний архів Івано-Франківської області: анований реєстр описів. Т. 1: фонди періоду до 1939 року”, “Німці Миколаївщини у 20–30-х роках ХХ століття: анований реєстр документів”, “Державний архів Одеської області. Фонди особового походження: путівник”. Завершено роботу над путівником Держархіву Миколаївської області.

2013 року побачили світ такі видання: “Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання...”, “Історія роду Квіток”, “Луцька замкова книга 1560–1561 рр.”, “Війна 1914–1917 рр.: 3 особистого фотоальбому генерала графа Ф. Келлера”, “Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів”, “Селянська правда Івана Цвєня...”, “Наша історія. Адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політична історія Козятинщини в контексті історії України...”, “Дніпропетровськ періоду окупації”, “Державно-церковні відносини та становище Руської православної церкви на Дніпропетровщині...”, “Карпатська Україна: епоха в добі”, “Історія Мукачєва чехословацької доби...”, “Пам’ятники О. С. Пушкіну в Закарпатті...”, “Полтавській області – 75 років”, “Подільяни в роки Великої Вітчизняної війни”, “Не підлягає забуттю. Нацистський окупаційний режим на Черкащині...” та інші.

Традиційно в центрі уваги громадськості знаходяться **питання доступу до архівних документів**.

Відповідно до звітних даних за 2013 рік співробітниками держархівів було переглянуто понад 10 тис. справ (понад 99 тис. документів), проведено 98 засідань експертних комісій, було скасовано грифи се-

кретності близько 20 тис. справ (70 тис. документів), знижено грифи секретності 337 справ.

Станом на 01.01.2014 загальна кількість секретних справ, котрі знаходяться на державному зберіганні в архівних установах України, складає 10749 справ, що становить 0,26% від загальної кількості справ, що знаходяться на зберіганні в держархівах.

Найбільш активно у 2013 році робота з розсекречення архівних документів колишнього СРСР проводилась ЦДАВО України, держархівами Донецької, Рівненської, Харківської областей.

Науково-дослідна та методична робота державних архівних установ та установ СФД у сучасних умовах є базою розвитку архівної галузі та системи страхового фонду документації і спрямовується на виконання основних функціональних завдань, забезпечення пріоритетних напрямків діяльності архівних установ та установ страхового фонду документації.

Основні наукові розробки, над якими працювали державні архівні установи у 2013 році, були спрямовані на нормативне та методичне забезпечення архівної справи та діловодства.

Найбільша кількість розробок (40 %) була спрямована на науково-методичне забезпечення пріоритетного напрямку діяльності архівних установ щодо забезпечення збереженості та державного обліку документів НАФ. Цей показник у порівнянні з минулорічним збільшився на 10 %.

Значна частина науково-методичних розробок у 2013 році була направлена на нормативно-методичне забезпечення організації експертизи цінності документів, якісне формування Національного архівного фонду.

Продовжують залишатися пріоритетними напрямками досліджень проблеми запровадження електронного документообігу та архівного зберігання електронних документів.

Водночас слід зазначити, що план науково-дослідної та методичної роботи державними архівними установами виконано не у повному обсязі.

Причиною невиконання планових показників є недостатня якість підготовки державними архівними установами методичних розробок та незавжди обґрунтоване планування методичної роботи.

Поліпшилася якість підготовки розробок, які подаються на розгляд Нормативно-методичної комісії.

З метою заохочення наукових досліджень у сфері архівознавства, археографії і документознавства Укрдержархівом проведено два фахових конкурси.

Премію імені В. Веретенникова у номінації археографія, архівна евристика присуджено науковому виданню “Війна 1914–1917 рр. Із

особистого альбому генерала графа Ф.А. Келлера”, підготовленому ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного.

У порівнянні з минулим роком кількість державних архівних установ, що подали роботи для участі у конкурсі науково-методичних і науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археології, зросла з 6 до 16, що свідчить про зростання зацікавленості держархівів до науково-методичної роботи.

Першу премію із врученням дипломів I ступеня присуджено працівникам ЦДАВО та ЦДЕА за підготовку методичних рекомендацій “Доступ державних архівів до електронних документів, що знаходяться на зберіганні у Центральному державному електронному архіві України”.

Другу премію із врученням дипломів II ступеня присуджено науковцю УНДІАСД за підготовку методичних рекомендацій “Вимоги до підготовки довідкових архівно-археологічних видань”.

Третю премію із врученням дипломів III ступеня присуджено працівникам Держархіву Хмельницької області за підготовку макету обласної пересувної історико-документальної виставки “Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.”, з науково-довідковим виданням “Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) або Поділля очима солдатів вермахту”.

Наукова та науково-технічна діяльність у сфері страхового фонду документації України протягом 2013 року здійснювалася НДІ мікрографії за Тематичним планом наукових робіт, відповідно до якого здійснювалося виконання 21 наукової роботи, з них: завершено у 2013 році в повному обсязі 9 робіт; згідно з вимогами технічних завдань буде продовжено роботу над 12 науковими роботами.

За напрямом “Технологічне забезпечення СФД України” у 2013 році виконувалося 6 наукових робіт щодо забезпечення спеціальних установ СФД та архівних установ України сучасними технологіями (методами) виготовлення і зберігання документів СФД. Відповідно до вимог технічних завдань за цим напрямом завершено та прийнято 3 наукові роботи.

За напрямом “Розроблення автоматизованої інформаційної системи СФД України” виконувалося 6 наукових робіт із розроблення спеціалізованого програмного забезпечення, що використовують спеціальні установи СФД. Завершено виконання та впроваджено результати 3 наукових робіт.

За напрямом “Нормативне забезпечення СФД України” виконувалося 9 наукових робіт щодо удосконалення та розвитку нормативної бази державної системи СФД, із них завершено у 2013 році виконання 3 наукових робіт.

У 2013 році НДІ мікрографії проаналізовано 36 міжнародних стандартів: п’ять чинних міжнародних стандартів на стадії перегляду та 31 проект міжнародних стандартів ISO на різних стадіях розроблення.

Основні завдання щодо **створення страхового фонду документації**, інші закріплені завдання і функції Департаменту та установ СФД в цілому виконано. Формування страхового фонду документації України здійснюється на плановій основі шляхом розроблення та реалізації галузевих і регіональних програм створення страхового фонду документації.

У 2013 році прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 10.04.2013 № 252 “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”, накази Міністерства юстиції від 02.04.2013 № 618/5 “Про затвердження Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності Державної архівної служби України у сфері страхового фонду документації України”, від 29.11.2013 № 2541/5 “Про затвердження Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок у сфері страхового фонду документації”.

Протягом 2013 року затверджено 8 галузевих програм та доповнень до галузевих програм та 19 регіональних програм створення страхового фонду документації.

Крім перелічених регіональних програм створення СФД, затверджених у 2013 році, Департаментом СФД у 2013 році отримано 3 програми, що затверджені наприкінці 2012 року.

За 2013 рік створено страховий фонд документації на 1603 (2012 рік – 1904) вироби та об’єкти.

За звітний період до бази даних Державного реєстру потенційно небезпечних об’єктів внесено відомості про 922 об’єкти, оновлені дані про 1522 об’єкти, вилучено з реєстру 239 об’єктів. Станом на 20.12.2013 до бази даних реєстру внесено інформацію про 24565 об’єктів.

Відділом контролю за додержанням законодавства у сфері формування та ведення страхового фонду документації було перевірено додержання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації 41 суб’єктом державної системи СФД.

Видано 900 Актів закладення проектної (робочої) документації до страхового фонду документації України та оформлено 2422 Свідоцтва про реєстрацію потенційно небезпечних об’єктів.

Роботи щодо реалізації Державної програми формування страхового фонду документації на продукцію спеціального призначення на 2005-2014 роки протягом 2013 року виконувалися відповідно до планів виготовлення та передачі на зберігання документів СФД регіональних центрів СФД за Державною програмою.

З початку реалізації станом на 01.01.2014 відсоток виконання галузевих програм створення СФД з урахуванням Державної програми (47 програм) складає майже 47%, регіональних (131 програма) – 60%.

Плани з передачі на зберігання документів СФД виконали всі регіональні центри СФД, крім Кримського, у якого відсоток виконання

плану складає 61 %. У зв'язку з цим, удруге поспіль загальний річний плановий показник із передачі на зберігання документів СФД по системі не виконано (відсоток виконання – 97%), падіння у порівнянні з фактичним обсягом робіт за 2012 рік склало 11%.

Відсоток передачі на зберігання документів СФД із першого пред'явлення складає 99,64%.

Фактична чисельність працівників регіональних центрів СФД у 2013 році скоротилася порівняно з 2012 роком – на 6%. П'ять регіональних центрів СФД у 2013 році протягом від двох до шістьох місяців вимушені були працювати за неповним робочим тижнем.

У 2013 році найважливіші питання діяльності державної системи СФД залишилися невирішеними, а саме:

- забезпечення надійного зберігання страхового фонду документації України;
- внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації України” (далі – Закон) та прийняття інших нормативно-правових актів сфери СФД;
- фінансування Департаменту та установ СФД у розмірах нижчих від мінімальних потреб, що не дозволило виконати покладені завдання і функції в повному обсязі;
- врахування у нормативно-правовій базі сфери будівництва вимог щодо обов'язковості закладення до СФД документації на закінчені будівництвом (реконструкцією) об'єктів при введенні їх в експлуатацію.

Загальний обсяг **фінансування** з Державного бюджету України Укрдержархіву, центральним державним архівним установам, бюджетним установам системи страхового фонду документації, Держархіву в Автономній Республіці Крим, державним архівам областей, міст Києва і Севастополя в 2013 році становив 156 587 тис. грн.

З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) становили 130 152 тис. грн., на оплату комунальних послуг – 9 957 тис. грн., поточні видатки – 16 472 тис. грн.

Видатки, передбачені у Державному бюджеті України на 2013 рік Укрдержархіву за програмою 3600000 “Державна архівна служба України” на загальну суму понад 84 млн. грн., спрямовувалися на забезпечення найнагальніших потреб установ, що належать до сфери управління Укрдержархіву. У 2013 році Укрдержархівом виконувалось 3 бюджетні програми. За рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету забезпечувалось виконання основних напрямів діяльності за кожною бюджетною програмою.

На жаль, виділене фінансування не забезпечувало у повному обсязі вирішення першочергових проблем життєдіяльності державних архівних установ та установ страхового фонду документації, зокрема

здійснення заходів з охорони архівних приміщень забезпечувало 60% від загальної потреби, фінансування комунальних послуг забезпечувало 55% від загальної потреби.

З метою недопущення кредиторської заборгованості за комунальні послуги та послуги охорони здійснювався перерозподіл бюджетних асигнувань за КЕКВ 2270 “Оплата комунальних послуг та енергоносіїв” між іншими видатками, з урахуванням можливої економії, в межах загального обсягу бюджетних призначень розпорядників бюджетних коштів та збільшувався обсяг коштів, що спрямовувався на оплату охорони та комунальних послуг, за рахунок власних надходжень до спеціального фонду державного бюджету.

На фінансування Державного архіву в Автономній Республіці Крим, держархівів областей, міст Києва і Севастополя у Державному бюджеті було передбачено видатки по загальному фонду на суму – 71 847 тис. грн., фактично спрямовано – 69 942 тис. грн.

З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) становили – 58 251 тис. грн., на оплату комунальних послуг – 6 647 тис. грн., на інші поточні видатки – 5 043 тис. грн.

Додатковим джерелом фінансування центральних державних архівів та установ страхового фонду документації є кошти, отримані від надання платних послуг.

Від надання платних послуг центральні державні архівні установи та установи страхового фонду документації отримали понад 11 млн. грн. Найактивніше у цьому напрямку працювали Північний РЦ (1,5 млн. грн.), Донбаський РЦ (1,3 млн. грн.), Північно-східний РЦ (1,2 млн. грн.), ЦДАВО (514 тис. грн.), ЦДІАЛ (463 тис. грн.), ЦДКФФА (454 тис. грн.), ЦДАГО (352 тис. грн.).

Від надання платних послуг на спецрахунки Держархіву в Автономній Республіці Крим, держархівів областей, міст Києва і Севастополя надійшло 6,4 млн. грн. (на 489 тис. грн. менше ніж в минулому році). Найвагоміших результатів досягли держархіви м. Києва (726 тис. грн.), Полтавської (533 тис. грн.), Тернопільської області (497 тис. грн.).

Аналіз обсягів надходження коштів засвідчив, що внаслідок ефективного надання платних послуг держархіву м. Києва, Полтавської, Тернопільської областей в середньому майже четверту частину свого бюджетного фінансування у 2013 році поповнили додатково для потреб установи.

Недостатньо проводилася ця робота в держархівах Луганської та Черкаської областей, де від надання платних послуг надійшло лише відповідно 32 тис. грн. та 26 тис. грн., також слід зазначити, що в порівнянні з минулим роком надходження коштів від надання платних послуг зменшилися.

Робота щодо забезпечення стабільності **кадрового складу**, залучення і збереження кваліфікованих кадрів, підвищення професіоналізму

трудоких колективів постійно знаходиться в центрі уваги керівництва Укрдержархіву та керівників установ галузі. Діяльність Укрдержархіву спрямовувалась на практичну реалізацію завдань, визначених актами і дорученнями Президента України та Кабінету Міністрів України у сфері державної кадрової політики та здійснення контролю за їх виконанням, а також дотримання вимог антикорупційного законодавства.

Укомплектованість кадрами установ галузі становить 97,5%. Статус державних службовців мають 46% працівників галузі. Плинність кадрів у порівнянні з 2012 роком зменшилася на 2% і становить 10%.

73% фактичної чисельності працівників мають повну вищу освіту. Кваліфікаційні вимоги до освіти і стажу роботи в установах дотримані. Найчисельнішою залишається вікова група від 46 до 55 років, що становить 30% загальної кількості працюючих, а це працівники з уже наявним професійним досвідом. Працівникам створено відповідні умови для їх безперервного навчання, підвищення кваліфікації, професійного розвитку та службової кар'єри. Керівництвом підтримується навчання молодих фахівців в аспірантурі. Науковий ступінь присуджено 81 особі. Вчене звання присвоєно 16 особам. 29 працівників мають почесні звання.

З метою популяризації архівної роботи, залучення молоді до роботи в архівних установах створювалися умови для проходження стажування та практики студентами вищих навчальних закладів. Організовувались зустрічі керівництва архіву з випускниками шкіл та студентами ВНЗ.

Шановні колеги!

Минулий рік не був для нас простим, але, як Ви почули з доповіді, у деяких напрямках діяльності нам вдалося досягти вагомих результатів. Дозвольте подякувати Вам за виконану роботу. Впевнена, що в наступному році ми також виконаємо ті завдання, які перед нами ставить суспільство і держава.

Складностей перед нами стоїть багато, але є й шляхи їх подолання. Тому я закликаю всіх вас, шановні колеги, об'єднати наші зусилля, підтримувати один одного, спільно вирішувати проблеми, залишатися професіоналами і не втрачати оптимізму!

Підсумки 2012 року і завдання на 2013 рік викладено у звіті та проекті рішення колегії. Прошу його підтримати.

Р І Ш Е Н Н Я
КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ

м. Київ

18 березня 2014 р.

Про підсумки роботи
архівних установ та установ страхового фонду документації
у 2013 році та завдання на 2014 рік

Заслухавши та обговоривши доповідь Голови Укрдержархіву Гінзбург О. П., колегія відзначає, що діяльність структурних підрозділів Укрдержархіву, установ, які перебувають у сфері його управління, у 2013 році була спрямована на реалізацію державної політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації.

Тривала робота щодо активізації законотворчої діяльності, розробки та вдосконалення чинних нормативно-правових актів з питань архівної справи та страхового фонду документації.

Розроблено проекти законів України “Про внесення змін до статті 6 Закону України “Про страхування” (внесено на розгляд Верховної Ради України) та “Про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації України”.

Підготовлено 6 проектів постанов Кабінету Міністрів України та 22 проекти наказів. Приведено у відповідність до вимог чинного законодавства 15 наказів.

Державним бюджетом України на 2013 рік Укрдержархіву та установам, що належать до сфери його управління, було виділено 98,167 млн. грн.

Відбулися певні позитивні зрушення у вирішенні важливих питань забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду.

Тривали роботи з будівництва нового приміщення Держархіву Тернопільської області (освоєно 5,7 млн. грн.).

Поліпшили умови зберігання документів 44 архівних відділи райдержадміністрацій і міських рад шляхом заміни або отримання додаткових приміщень.

Проведено ремонт 70 приміщень у 68 архівних установах. Відремонтовано понад 5,7 тис. кв. м площ.

Протяжність стелажних полиць в архівосховищах архівних установ збільшено на 4241,56 пог. м.

Архівними установами вживалися заходи щодо посилення охоронного та протипожежного режимів. У 19 архівних установах установлено охоронну сигналізацію, ще у 13 – відремонтовано наявні сигналізації, встановлено пожежну сигналізацію у 17 архівних установах, у

16 – відремонтовано наявні пожежні сигналізації. У 2 архівних установах встановлено автоматичні системи пожежогашіння.

Оброблено вогнезахисним розчином 1257,4 пог. м. дерев'яних конструкцій у 13 архівних установах.

Вживалися заходи щодо забезпечення температурно-вологісного режиму для зберігання документів у архівосховищах. Системи кондиціонування та вентиляції повітря встановлено в 10 архівних установах, у 2 – відремонтовано наявні системи.

Приділялася значна увага обліку фондів і документів НАФ, що зберігаються в архівних установах, поліпшенню роботи з ведення облікових документів, уточненню складу і обсягу фондів.

Під час проведення перевірки наявності документів перевірено понад 3 млн. одиниць зберігання.

Відреставровано 228 тис. аркушів, відремонтовано понад 1 млн. аркушів документів з паперовою основою.

Виявлено 56 документів НАФ, які можуть бути віднесені до унікальних документів.

Архівні установи виконали завдання з комплектування всіма видами документів. На постійне зберігання надійшло 472240 од. зб., з них 455008 од. зб. управлінської документації, 3629 од. зб. документів особового походження, 4004 од. зб. науково-технічної документації, 9599 од. зб. кіно-, фото-, фоно-, відеодокументів. Окрім того, прийнято 127329 од. зб. з особового складу від ліквідованих підприємств, установ і організацій.

Значна увага приділялася питанням контролю за станом діловодства та організації зберігання документів в архівних підрозділах установ – джерел формування НАФ. Державними архівними установами проведено 7265 перевірянь роботи служб діловодства, експертних комісій та архівних підрозділів (з них – 3057 комплексних, 1967 тематичних і 2241 контрольних).

Архівними установами виконано 61 137 тематичних запитів, 33 904 запити за актами цивільного стану та 1 994 генеалогічних запити.

Розглянуто 317 453 запити соціально-правового характеру, що майже на 112 тис. перевищує плановий показник. З них на 89% запитів надано позитивну відповідь.

Делегації українських архівістів взяли участь у роботі 2-го засідання українсько-китайської Підкомісії з питань співробітництва у сфері культури (КНР), щорічної конференції Міжнародної ради архівів “Облік, прозорість та доступ до інформації” (Королівство Бельгія), щорічної тристоронньої зустрічі керівників державних архівних служб України, Росії та Білорусі за участі директорів архівних установ цих держав (Республіка Білорусь).

Підписано Договір про співробітництво з Державними архівами Бельгії, Угоди про співробітництво з Державним архівним управлін-

ням Китайської Народної Республіки, Державним архівом Республіки Македонія, Протокол про затвердження та План спільних заходів з Федеральним архівним агентством (Російська Федерація) на 2014–2016 роки.

Активною у 2013 році була робота з громадськістю, проведено 3 спільних засідання Громадської та Науково-експертної рад при Укрдержархіві, на яких розглянуто 10 проектів нормативно-правових актів, керівництво Укрдержархіву брало участь у 29 заходах за участі громадськості та засобів масової інформації (прес-конференції, інтерв'ю, брифінги, круглі столи, інші інформаційні заходи).

Архівні установи підготували і провели 407 радіопередач, 428 телепередач, на сторінках періодичної преси опубліковано 1457 документальних публікацій, підготовлено 1 703 виставки.

Обсяг інформації на офіційному веб-порталі Укрдержархіву збільшився з 18 ГБ (2012 рік) до 28 ГБ.

Кількість серверів у галузі за 2013 рік збільшилась на 1 і складає 34 одиниці, проте 16 державних архівних установ взагалі не мають серверів.

Кількість комп'ютерів збільшилась з 1009 до 1056 одиниць. Кількість комп'ютерів, об'єднаних в локальні мережі, зросла на 10 відсотків. Загалом у локальні мережі об'єднано 75% комп'ютерів.

Протягом року державні архівні установи здійснювали оцифрування довідкового апарату та архівних документів, проте невирішеними залишилися питання організації ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації.

Архівними установами завершено розробку 8 науково-дослідних тем та 83 методичних посібників.

Виконувалася 21 науково-дослідна та дослідно-конструкторська робота у сфері страхового фонду документації, завершено виконання в повному обсязі 9 робіт, проаналізовано 36 міжнародних стандартів.

Протягом 2013 року затверджено 8 галузевих програм та доповнень до галузевих програм та 19 регіональних програм створення страхового фонду.

Отримано 3 програми, що затверджені наприкінці 2012 року.

За 2013 рік створено страховий фонд документації на 1603 вироби та об'єкти.

До бази даних Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів внесені відомості про 922 об'єкти, оновлені (актуалізовані) дані про 1522 об'єкти, вилучено з реєстру 239 ПНО. Станом на 20.12.2013 до бази даних реєстру внесено інформацію про 24565 об'єктів.

Перевірено дотримання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації 41 суб'єктом державної системи СФД.

Видано 900 Актів закладення проектної (робочої) документації до СФД та оформлено 2422 Свідоцтва про реєстрацію потенційно небезпечних об'єктів.

Роботи щодо реалізації Державної програми формування страхового фонду документації на продукцію спеціального призначення на 2005-2014 роки протягом 2013 року виконувалися відповідно до планів виготовлення та передачі на зберігання документів СФД регіональних центрів СФД за Державною програмою.

Плани з передачі на зберігання документів СФД виконали всі регіональні центри СФД, крім Кримського, у якого відсоток виконання плану складає 61 %.

Відсоток передачі на зберігання документів СФД з першого пред'явлення складає 99,64 %.

Водночас, у роботі архівних установ та спеціальних установ СФД залишається невирішеною низка питань.

Залишаються невирішеними питання зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ, забезпечення їх придатними для зберігання приміщеннями.

Кількість державних архівних установ, які вичерпали резерви площ для комплектування документами або впритул наблизилися до граничної межі, з кожним роком збільшується і вже налічує 27 установ. Повністю вичерпано можливості для приймання документів на зберігання у 10 державних архівах: ЦДАК, ЦДАЛ, ЦДНТА, держархівах Київської, Полтавської, Харківської, Чернівецької областей, м. Севастополя; галузевих державних архівах: Міністерства закордонних справ України, Гідрометслужби України.

На 91–99 % заповнені сховища ще у 16 держархівах: ЦДАГО, ДНАБ, держархівів Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Львівської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей та м. Києва; галузевих держархівах: Служби безпеки України, ДНВП “Геоінформ України”.

Залишаються невирішеними питання:

продовження проведення реконструкції комплексу споруд центральних державних архівних установ України у м. Києві;

розміщення 4 центральних держархівів (ЦДАМЛМ, ЦДАЛ, ЦДНТА, ЦДАЗУ) у власних приміщеннях;

переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель;

переміщення документів НАФ Держархіву Чернігівської області із культових будівель у м. Ніжині, у яких немає можливості забезпечити належні умови зберігання документів;

завершення будівництва приміщень для держархівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя;

завершення облаштування будівлі “Закарпаткнига”, переданої в оперативне управління Держархіву Закарпатської області;

виділення Держархіву Хмельницької області приміщення та додаткової штатної чисельності для розгортання роботи центру реставрації документів НАФ, що постраждали внаслідок пожежі 2003 року.

Проблемою, яка потребує особливої уваги, залишається недостатнє фінансування архівів на послуги державної охорони.

Заходи щодо пожежної безпеки в архівних установах, передбачені Державною цільовою соціальною програмою забезпечення пожежної безпеки на 2012-2015 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 року № 590, на 2013 рік профінансовано лише на 1 % від потреби.

Гострою залишається потреба в оснащенні архівосховищ сучасними системами вентиляції і кондиціонування повітря, новітніми технічними засобами для дезінсекції, дезінфекції документів.

Недостатніми темпами проводяться роботи щодо створення копій документів НАФ, зокрема переведення інформації на інші носії з метою її збереження у разі втрати або пошкодження оригіналів та з відновлення згасаючих текстів, а також реставрації документів. Відсутність у архівних установах ресурсів для оцифрування документів НАФ, приймання та зберігання електронних документів спричиняє неготовність архівних установ до забезпечення постійного збереження документів НАФ та інформації, яка в них міститься, а також до надання послуг громадянам та суспільству в електронному вигляді.

В архівних підрозділах підприємств, установ та організацій – джерелах комплектування загальна кількість справ, що зберігаються понад встановлені роки, збільшилася на 25% і складає майже 2 мільйони 311 тисяч од. зб.

Найгірші показники в держархівах Харківської області (271179 од. зб.), Київської області (156746 од. зб.), місті Києві (157065 од. зб.).

Через брак фінансування не відбулося суттєвих зрушень у впровадженні інформаційних технологій в архівну сферу.

Значна кількість державних архівних установ продовжує користуватись безкоштовними сервісами електронної пошти, як українськими, так і іноземними, які не гарантують належного захисту інформації.

Втратили свої офіційні веб-сайти державні архіви м. Києва, Вінницької, Івано-Франківської області та ЦДАГО.

Централізовані сховища для зберігання електронної інформації мають лише ЦДАК, ЦДКФФА, держархіви Волинської, Донецької та Київської областей.

Річний плановий показник із виготовлення та передачі на зберігання документів СФД не виконано, падіння у порівнянні з фактичним обсягом робіт за 2012 рік склало 11%.

Відсоток виконання галузевих програм створення СФД з урахуванням Державної програми (47 програм) складає 46,63 %, регіональних (131 програма) – 60,32 %.

Річний план надходження коштів по спеціальному фонду виконано на 75,8 %.

Фактична чисельність працівників регіональних центрів СФД у 2013 році скоротилася порівняно з 2012 роком на 6 %.

Науково-дослідним, проектно-конструкторським та технологічним інститутом мікрографії не виконано в повному обсязі Тематичний план наукових робіт НДІ мікрографії на 2013 рік через невідповідність звітних матеріалів за трьома науковими роботами вимогам технічних завдань та нормативних документів.

Враховуючи зазначене, з метою подолання проблем архівної справи, страхового фонду документації та забезпечення подальшого їх розвитку,

колегія вирішує:

1. Визнати діяльність архівних установ та спеціальних установ СФД у 2013 році задовільною.

2. Керівництву Укрдержархіву, керівникам його структурних підрозділів забезпечити:

– реалізацію заходів, спрямованих на виконання пріоритетних завдань Державної архівної служби України на 2014 рік;

– подання Кабінету Міністрів України проекту Закону України “Про страховий фонд документації”;

– проведення моніторингу законодавства та, у разі необхідності, підготовку проектів нормативно-правових актів, спрямованих на його вдосконалення.

3. Керівникам державних архівних установ, спеціальних установ СФД забезпечити врахування у бюджетному запиті на 2015 рік достатніх обсягів фінансування для забезпечення сталого функціонування установ.

4. Керівникам державних архівних установ:

– забезпечити надійну експлуатацію архівних будівель і приміщень, систем їх життєзабезпечення, а також охоронної й пожежної безпеки будівель та архівосховищ;

– забезпечити постійний та чіткий контроль за наявністю, станом та рухом документів НАФ та таких, що підлягають включенню до нього;

– забезпечити чітке дотримання вимог температурно-вологісного та санітарно-гігієнічного режимів в архівосховищах;

– негайно інформувати Укрдержархів та місцеві органи влади про надзвичайні ситуації та проблеми у забезпеченні гарантованого збереження документів НАФ;

– активізувати виявлення унікальних документів НАФ у держархівах, зонах їх формування та внесення анотованих переліків унікальних

документів НАФ архівних установ, музеїв, бібліотек на розгляд ЦЕПК Укрдержархіву;

– посилити контроль та надання консультативно-методичної допомоги підприємствам, установам та організаціям з питань упровадження нових нормативно-правових актів з питань діловодства та архівної справи;

– забезпечити приймання на постійне зберігання документів НАФ, що зберігаються в архівних підрозділах підприємств, установ і організацій понад установлені роки;

– забезпечити контроль за упорядкуванням архівних документів за встановлені законодавством строки їх зберігання в архівних підрозділах органів виконавчої влади для здійснення поступового переходу на електронний документообіг;

– посилити контроль щодо якості складання документів, поданих на розгляд експертно-перевірних комісій (експертних комісій) держархівів, архівних відділів райдержадміністрацій та міських рад підприємствами, установами та організаціями, зокрема, інструкцій з діловодства, номенклатур справ, описів справ;

– забезпечити участь у заходах щодо відзначення пам'ятних дат;

– забезпечити неухильне дотримання вимог національного законодавства та наказів Укрдержархіву у сфері зовнішніх зносин, у т. ч. порядку ведення офіційних справ іноземними представництвами в Україні;

– завершити побудову локальних мереж і підключення до них усіх комп'ютерів, крім тих, де обробляється інформація з обмеженим доступом;

– передбачити кошти на побудову Комплексної системи захисту інформації в бюджетному запиті на 2015 рік.

5. Директору Державного архіву Львівської області Кравчуку П. І. забезпечити прискорення завершення суцільної перевірки наявності та стану документів у фондах архіву.

6. Державному департаменту страхового фонду документації забезпечити:

– якісне планування наукових робіт у сфері СФД на 2015 рік та контроль за виконанням наукових робіт у 2014 році;

– організацію робіт щодо введення до баз даних Державного реєстру ПНО та Державного реєстру документів СФД інформації, яку не було введено у 2013 році у зв'язку з призупиненням ведення цих державних реєстрів;

– координацію діяльності відповідних структурних підрозділів центральних органів виконавчої влади та регіональних центрів СФД з метою безумовного виконання завдань з реалізації Державної програми у 2014 році;

– координацію діяльності та надання методичної та практичної допомоги органам виконавчої влади з питань розробки та реалізації галузевих і регіональних програм створення СФД;

– організацію роботи щодо надання методичної та практичної допомоги міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади, спеціальним установам СФД з питань реалізації діючих програм;

– проведення заходів з центральними органами виконавчої влади щодо фінансування робіт з формування, ведення та використання галузевих страхових фондів документації у 2014 році.

7. Керівникам спеціальних установ СФД забезпечити виконання:

– виробничих завдань з виготовлення та передачі на зберігання документів страхового фонду на 2014 рік, установлених рішенням колегії Укрдержархіву від 17.12.2013 № 14/2;

– планів виготовлення та передачі на зберігання документів страхового фонду на I квартал 2014 року відповідно до затвердженої номенклатури і встановленого показника якості документів страхового фонду;

– планів робіт з реалізації затверджених програм формування СФД регіонального центру СФД на 2014 рік відповідно до номенклатури виробів, переліків об'єктів, включених до галузевих та регіональних програм СФД, та обсягів документації на них;

– заходів щодо надання методичної та практичної допомоги підприємствам, установам та організаціям щодо визначення стану, комплектності та обсягів документації;

– підготовки та своєчасного надання об'єктивної інформації про проблемні питання щодо створення галузевих та регіональних СФД;

– заходів щодо організації проведення семінарів та методично-консультативних нарад з питань формування, ведення та використання регіонального СФД зі спеціалістами органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на 2014 рік;

– планового показника щодо обсягу надходжень до спеціального фонду бюджету на 2014 рік.

8. Вказати:

директору Кримського регіонального центру СФД Анікееву Є. В. на невиконання плану виготовлення та передачі на зберігання документів СФД на 2013 рік;

директору НДІ мікрографії Бобрицькому С.М. на невиконання Тематичного плану наукових робіт НДІ мікрографії на 2013 рік;

директорам Західного (Нікіфоров Ю.П.) та Південного (Короткін А. В.) регіональних центрів СФД на незадовільний рівень реалізації галузевих програм формування СФД.

9. Директору НДІ мікрографії Бобрицькому С. М. продовжити виконання заходів з метою визначення механізму практичної реалізації вимог Закону України “Про страховий фонд документації України” щодо обов’язковості закладання до СФД технічної документації на продукцію при поставленні її на виробництво.

**Голова колегії,
Голова Державної архівної
служби України**

О. П. Гінзбург

Секретар колегії

І. В. Шеремет